

با پریان‌های اندرسون در سرزمین عجایب

نگاهی به زندگی و آثار آنی ام. جی. اشمیت^۱

شایا محمدی رفیع

اشاره:

آنی ام. جی. اشمیت، نویسنده نام‌آشنای ادبیات کودک هلند و جهان است. کم‌تر کودکی در اروپا هست که قصه‌های او را نخوانده باشد. کودکان قدیمی‌تر هلند با قصه‌های او زندگی کرده و بزرگ شده‌اند. وی به سبب استفاده از عناصر مینی‌مالیستی در آثار کوتاه، به خصوص مجموعه ۵ جلدی پریپ و یانکه و همچنین کاربست آشنایی زدایی ویژه‌ای که در قالب تمرد از فرامین بزرگ‌ترها نشان داده می‌شود، روش مشخصی برای نوشته‌های خویش برمی‌گزیند. طی ماه‌های اخیر مجموعه معروف قصه‌های پریپ و یانکه از وی به همت نشر نی منتشر شده است. این مجموعه را خانم سیمین رفعی ترجمه کرده‌اند و از تصاویر تصویرگر اصلی کتاب‌ها، فی‌پ وستن‌دورپ استفاده شده است. امید است به زودی باقی کارهای این نویسنده برگزیده جایزه معتبر آندرسون هم به فارسی ترجمه و منتشر شوند. مطلبی که در ادامه می‌خوانید از سایت خود اشمیت و چند منبع دیگر گردآوری و ترجمه شده است که به معرفی عمده آثار وی می‌پردازد و نگاهی اجمالی به کلیت آثار او دارد.

درباره آنی ام. جی. اشمیت

معروف‌ترین نویسنده کودک و نوجوان هلندی قرن بیستم، آنی ام. جی. اشمیت (۱۹۹۵-۱۹۱۱)، در طول عمر ادبی خود گل سرسید و «ملکه واقعی هلند» به حساب می‌آید. اشمیت زنی بسیار خلاق بود؛ با دیدی وسیع، طبعی شوخ و احساسی قابل اتکا. مجموعه‌های نمایشی و موزیکال رادیویی و تلویزیونی او، محبوبیتی بی‌نظیر برایش به ارمغان آورد. با اقتباس از بسیاری از کتاب‌هایش فیلم ساخته شد و تقریباً تمام هلندی‌تبارها دست‌کم یکی دو بیت از ترانه‌ها یا شعرهایش را از بر می‌خوانند. آثار او نیز در بیش‌تر نقاط جهان شناخته شده است.

اشمیت در مسیر زندگی خود، که در سن ۸۴ سالگی و در سال ۱۹۹۵ متوقف شد، از هر سو مورد تمجید و تشویق قرار گرفت و جوایز بسیاری از جمله جایزه ملی ادبیات کودک هلند و اتریش را از آن خود کرد. کتاب‌های او در تمام دنیا به زبان‌های مختلف ترجمه شده و در بیشتر کشورها منتشر شده است جز چند کشور عجیب و غریب انگلیسی زبان که تنها چند کار او را چاپ کرده‌اند. **آسترید لیندگرن**^۲ نویسنده سوئدی، در سال ۱۹۸۸ «جایزه هانس کریستین اندرسن» (نوبل ادبیات کودک) را به او اهدا کرد. در بیانیه ستایش‌آمیز هیئت داوران آمده بود که آثار او «لحنی طعنه‌آمیز، نوعی نکته‌سنجی لطیفه‌آمیز و سبکی سرگرم‌کننده، واضح، عصیانگر و در ذات خود ساده دارد». در آن سال‌ها در برخی کشورهای انگلیسی زبان آثار کمی از اشمیت منتشر شده بود و این شگفتی آسترید لیندگرن را به همراه داشت چرا که اشمیت رفیق گرمابه و گلستانش بود و ایمان داشت که آثار همتای هلندی‌اش باید در تمام دنیا خوانده شود. لیندگرن به هنگام اعطای جایزه هانس کریستین اندرسن به اشمیت گفت: «آنی خیلی دوست دارم، این همه سال کجا بودی؟»

نگاهی به آثار شاخص آنی اشمیت

«آبل^۳» و «آ برای آبل^۴»

آبل پسرکی است که در بالابر انبار شرکت نات کار می‌کند. داخل بالابر او دکمه مرموزی وجود دارد و به محض این‌که دکمه را فشار می‌دهد، اتفاقات وحشتناکی رخ می‌دهد، بالابر به سرعت بالا می‌رود و از سقف هم می‌گذرد و با تمام مسافرانش در آسمان به پرواز در می‌آید. این اتفاق آغاز سفر پرماجرایی آبل، دوستش لاورا^۵، آقای تومپ^۶ و خانم کلاترهون^۷ است. آن‌ها به دور دنیا سفر می‌کنند، نیویورک را می‌بینند و قاطعی انقلابی در پروجینو می‌شوند... دوران خاصی از زندگی‌شان را می‌گذرانند.

در کتاب بعدی، «آ برای آبل»، چهار مسافر باز با هم ملاقات می‌کنند و بی‌درنگ به دامن ماجراهای دیگری می‌افتند. لاورای بیچاره گم می‌شود؛ در واقع دکتر پینسکی^۸ او را در یک حرکت جادویی غیب می‌کند ولی دیگر نمی‌تواند ظاهرش کند. دوستان لاورا برای پیدا کردنش راهی می‌شوند و با قطار سفر می‌کنند.

همه حیوانات

آنی اشمیت به تصویرگر یکی از آثارش، هری گیلن^۹ به خاطر خلق یک خرس دوست‌داشتنی علاقه فراوانی داشت و به همین خاطر بار دیگر برای تصویرسازی اشعار کودکانه کتاب «همه حیوانات» با او همکاری کرد. کسی گمان نمی‌کرد که ممکن است تصاویر خوش رنگ و لعاب و محشر «Beverly Beps»، «سه سمور آبی پیر»، «کارتنک سبستین» و «Porcupine Lullaby» و بسیاری کارهای دیگر، آخرین کارهای هری گیلن با نویسنده بزرگ باشد.

این کتاب به نوعی زمینه‌های گردآوری داستان‌های پنج جلدی «پیپ و یانکه»^{۱۰} را فراهم آورد. تصاویر آن نیز با همکاری مجله کودکان بوبو تهیه شد.

پیپ و یانکه ۱

پیپ و یانکه مجموعه‌ای پنج جلدی از داستان‌های کوتاه است که بچه‌ها علاقه فراوانی به آن‌ها دارند. کودکان خواننده یا شنونده داستان‌های اشمیت بی‌درنگ افسون خودانگیزتگی، شفافیت و شوخ‌طبعی داستان‌هایی می‌شوند که به ماجراهای

روزمره ولی به شدت پر مخاطره زندگی دو بچه مهدکودکی به نام‌های ییب و یانکه می‌پردازند. در جلد نخست این مجموعه با داستان‌هایی چون: «ییب و یانکه هم‌بازی می‌شوند»، «ییب با دم اسب»، «پوپه‌یانس مریض شده!»، «یک سبد سیب برای پدر بزرگ»، «نفری یک لقمه»، «ییب چای نمی‌خواهد» و چندین داستان دیگر روبرو می‌شویم. تصویرهای شگفت‌انگیز این مجموعه را فی‌یپ وستن‌دورپ خلق کرده است و به اشمیت کمک کرده تا مجموعه‌ای کم‌نظیر را خلق کند.

ییب و یانکه ۲

این جلد از مجموعه ۴۷ داستانک را در دل خود جا داده است. داستان‌های کوتاهی چون «جوجه‌تیغی در حیاط»، «کشتی‌رانی»، «حباب صابون»، «آتش‌نشانی»، «خروس کوچولوی طلایی» و دیگر داستان‌ها.

ییب و یانکه ۳

این مجموعه هم شامل ۴۷ داستانک است. داستان‌هایی همچون «گم‌شده»، «کرم گرفتن»، «طوطی»، «برج‌سازی»، «چشم‌ها در شکم»، «تلفن زنگ می‌زند»، «پرواز»، «سیپی بیچاره»، «خوردن آلو» و غیره.

ییب و یانکه ۴

«جوجه‌تیغی»، «اولین توت‌فرنگی‌ها»، «بچه‌ها گم می‌شوند»، «درخت آبی»، «غول ترسناک»، «یه چیزی تو کفش من بنداز» و داستانک‌ها دیگر، مجموعه بیش از چهل داستانک این مجموعه را تشکیل می‌دهند.

ییب و یانکه ۵

جلد پنجم این مجموعه هم که شامل ۴۳ داستانک است، قصه‌هایی چون «قایق پارویی»، «چشم بسته»، «قایق سواری عروسک»، «تفنگ آبی»، «در مطب دکتر»، «تابستان مرده» و غیره را در خود جای داده است.

لئوی شلوغ کار

فرقی نمی‌کند که لئوی شلوغ کار مشغول چه کاری است: حمام کردن، کوتاه کردن موهایش، گرم کردن سوبیش یا رفتن به یک عروسی... او و سگش، گلوبر، همیشه در دسر بزرگی درست می‌کنند. با این وجود در پایان همه ماجراهایش یک مدال از شهردار دریافت می‌کند.

می نی

خانم می نی یک گربه است یا بهتر است بگوییم یک گربه بود. او نمی‌داند چرا اما به هر حال او اکنون آدم است و از این آدم بودن خرسند نیست. او هنوز به پرسه زدن روی پشت بام در هنگام شب و دری‌وری گفتن به گربه‌های همسایه علاقه دارد. او توسط ماهی قرمز توی آکواریوم هیپنوتیزم شده است و هنوز ترجیح می‌دهد خود را با آب دهانش تمیز کند.

مثل بیشتر گربه‌ها، می نی می‌داند چه کسی را دوست دارد. او آقای تیپس را دوست دارد: یک خبرنگار روزنامه که با رئیسش مشکل دارد؛ زیرا او نوشتن داستانهای زیبا درباره گربه‌ها را به پرسیدن سؤال‌های فضولانه از مردم ترجیح می‌دهد.

درحالی که می نی می‌کوشد سبب تبدیل شدنش از یک گربه به آدم را بفهمد و به حالت اولش برگردد، خبرهایی را از گربه‌ها برای cats' gossip hotline—the Cats' Press Agency می‌آورد که باعث رسوا شدن یکی از برجسته‌ترین شهروندان چیلثورن می‌شود؛ کسی که برخلاف آنچه وانمود می‌کند یک دوستدار محترم حیوانات نیست.

ادته

پدر ادته، **راس**، یک آشپز تمام عیار است اما با مشکلاتی برای پیدا کردن کار روبروست؛ زیرا هیچ سندی ندارد آنها این اسناد را اتفاقی در یک اداره دولتی گم کرده اند. او قادر به گرفتن اسناد جدید هم نیست زیرا هیچ مدرک رسمی در دست ندارد. کار برای کارمندان «غیرقانونی» چندان ساده نیست. راس استثمار شده و تا مرز اخراج شدن پیش رفته است. با این وجود او خوش شانس است زیرا هنوز ادته را دارد. یک دختر کاردان که رابطه خوبی با حیوانات دارد و تنها کسی است که می داند چه طور خشمش را کنترل کند...

آنی ام، جی اشمیت، ۳۴۷ شعر کودک را نیز در یک دفتر منتشر کرده که توسط ویم بیجموثر، جنی دالنورد، کارل هولاندر، جان جوتته، منس پست، ذتی جونگ خینگ، پیتر ووس و فیپ وستندورپ مصور شده است.

تام تراک پلاک

پلاک، یک کامیون بارکشی قرمز دارد. او شهر را با کامیونش برای یافتن مکانی برای زندگی جستجو می کند. در ادامه کیوتری به نام دالی به او می گوید که برج ساختمان **پیل** خالی است. در ساختمان پیل، پلاک و سوسک به نامهای **پن** و **زازا** را ملاقات می کند.

«پلاک داخل شد. اتاق داخل برج بسیار خوب بود. اتاقی مدور با تعداد زیادی پنجره، زیرا بسیار مرتفع بود و می توانستی همه شهر را آنجا ببینی. یک تخت و یک صندلی و یک قفسه و یک دستشویی هم دیده می شد. پلاک پرسید؟ تو فکر می کنی من بتونم همینجوری برای زندگی به اینجا پیام؟... وقتی او آتش به رختخواب رفت، خیلی خوشحال بود. با خودش فکر کرد من جایی را برای زندگی دارم و به علاوه دوتا دوست پیدا کرده ام. نه سه تا»

پلاک دوستان فراوانی پیدا می کند و مشکلات زیادی را از پیش رو بر می دارد. اما بزرگترین مشکل، بوستان **داو** است. آنجا باغی با درختان بلند است اما به خاطر کم توجهی به صورت جنگلی وحشی درآمده است. بزرگترها هرگز به آنجا نمی روند اما بچه های ساختمان پیل بازی کردن در آنجا را دوست دارند. ناگهان سرپرست پارک تصمیم گرفته است درختان پارک را برای ساختن یک میدان قطع کند. پلاک و دوستانش می کوشند بوستان داو را حفظ کنند. اما ابتدا او باید لانگ مونت را از کانال آب نجات دهد.

Up till now

Up till now مجموعه شعر آنی ام، جی اشمیت برای بزرگسالان است همراه با مفاهیم زیادی در دو میحث شعر و درباره بزرگسالان. ویژگی خاص اشعار آنی ام جی اشمیت این است که شما نیاز ندارید که برای به خاطر سپردنشان آنها را از اعماق جان یاد بگیرید. **Up till now** نیمی از غنی ترین آثار ادبی دوران پس از جنگ هلند را شامل می شود. ۳۴۷ شعر کودک نیز تحت این عنوان گردآوری شده است.

ویپالا

ویپالا مرد قدکوتاه کوچکی است که می تواند جادو کند. او این کار را چشمک زدن می نامد. فقط گاهی اشتباهی بزرگ انجام می دهد. این اشتباهات در دسرهایی برای نلا دلا، جانانان و آقای بلوم فراهم می کند اما همزمان بسیاری از ماجراهای مهیج و خیلی خنده دار را رقم می زند.

دوباره ویپالا

ویپالا مردی قدکوتاه و کوچک اندام است که به نظر می رسد در کار جادو خیلی وارد شده است. یکبار دیگر او و دوستانش با هم کلی ماجراهای مهیج و خنده دار دارند.

آنی ام. جی اشمیت ۱۹۱۱-۱۹۹۵ جریانی بر خلاف طبقه بورژوازی

«هرگز کاری رو که مادرت بهت می‌گه انجام نده، اون وقت می‌بینی همه چیز درست می‌شه» این کلمات سرمشقی از نویسنده هلندی انی ام. جی اشمیت است. این واژه‌ها مثال خوبی هستند که نشان می‌دهند چرا در بسیاری از نوشته‌ها، اهنکها، کتابها، بازیها و موزیک‌ها و نمایشنامه‌های رادیویی او علاوه بر جرقه‌های نو، نوعی تمرکز و سرکشی طنزآمیز نیز وجود دارد.

انی در سال ۱۹۱۱ در زوئید بولند به دنیا آمد. دختر یک کشیش، بچه باهوشی که دنیای اطرافش را با مختصر شگفتی که در چشمانش دیده می‌شد، آموذ. او اولین تجربه‌های شاعرانه اش را در چهارده سالگی نوشت. پس از جنگ جهانی دوم، برای کار در روزنامه هت پارول به آمستردام رفت و در انجا فیپ وستندورپ، تصویرگر کتاب، را ملاقات کرد. از ۱۹۵۲ تا ۱۹۵۷ آن دو با هم روی مجموعه داستانهایی برای بچه‌ها کار می‌کردند. داستانهایی درباره یک دختر و یک پسر به نامهای جیب و جانیکه [جیم و جنیفر]، که هر روز در روزنامه چاپ می‌شد. این کار نشانی بود از آغاز یک همکاری مادام‌العمر که نتیجه آن

کتاب‌هایی مانند Pluk van de Petteflet, Otje and Floddertje بود.

در سال ۱۹۵۰ موفقیت بزرگی با یک سریال رادیویی دوهفته‌ای با عنوان «خانواده متوسط» بدست آورد. هر کسی در هلند صرف نظر از اینکه به کدام گروه اجتماعی-سیاسی گرایش دارد به این مجموعه گوش می‌داد. بالا و پایین رفتنهای این خانواده در واقع زندگی کنونی خانواده‌های هلندی پس از جنگ را نشان می‌داد. انی همچنین اوقات ویژه‌ای را صرف کارهایی چون سرودن غزلیات برای نمایش‌های موزیکال نمود.

اولین مجموعه تلویزیونی او به نام «پانسیون بیکر» به نمایش در آمد و با نمایش مجموعه افسانه‌های «بله خواهر، خیر خواهر» ادامه یافت که برای یک نمایش بزرگ در سال ۲۰۰۲ پذیرفته شد. متون جنجالی انی ام. جی اشمیت او را بانفوذترین و باملاحظه‌ترین منتقد از نظر احترام در بین دو طبقه بورژوا و pillarised هلند ساخت.

انی ام. جی اشمیت به واسطه کارهایش الهام بخش بسیاری از کودکان و بزرگسالان گردید. میلیونها کپی از داستانهایی

جیب و جانکه فروخته شد و نوشته‌هایش به زبانهای بیشماری برگردانده شد. ناشرش او را «ملکه واقعی هلند» نامید.

وقتی ناشر از انی خواست تا یک دوره از کتاب امضا شده‌اش را در یوتی مارک واقع در آمستردام نگه دارد، مسئول این کار از ناشر درخواست کرد که هرگز دوباره این کار را نکند: راهها و کوچه‌های آمستردام ظرفیت آن همه ازدحام و تراکم جمعیت را نداشت.

اما راز موفقیت او: «من همیشه هشت ساله بوده‌ام و به واقع برای خود می‌نویسم. فکر می‌کنم نکته همین است. من هشت ساله‌ام»

اسیاب بادی، لاله‌ها، کانالها، رامبراند، ورمیر، ونگوک، این کلمات،

نامها و همه نانوشته هایی هستند که بسیاری از خارجیها را با هلند پیوند می دهد. برای خود هلندیها نام دیگری وجود دارد که به آن کلمه خو گرفته اند: انی ام. جی اشمیت. هلندیها از هر سنی اشعار این نویسنده پرکار و با قریحه و برنده جایزه را می خوانند، به خاطر می سپارند و آواز سر می دهند. دوازده کتاب شعر کودکان او هرگز از چاپ خارج نشده اند و ادامه یافته اند. همراه با داستانهای کودکانه اش. دیگر نوشته های زیبا و موزیک های بلند مدت اخیر که شنوندگان زیادی را شیفته ساخته است. اگر چه انی اشمیت پیش از این ترجمه های به المانی، فرانسوی، ژاپنی، سوئدی، دانمارکی و فنلاندی داشته، اشعار او به تازگی در زبان انگلیسی نمایان شده (برگردان شخصی من در لیموناد صورتی [گرند ریپدس، میچ، اردمندس، ۱۹۸۱]، همچنین کتابی نیز که شامل یک معرفی مختصر از او و آثارش است، منتشر شده است. این کتاب بر پایه یک مصاحبه با انی اشمیت در خانه اش است، توضیحات با قلم ناشر او در آمستردام تکمیل شده است و بخشی از آن به نظر اجمالی و تجزیه اشعارشان اختصاص دارد.

انی اشمیت در یک جزیره دور از ساحل جنوبی هلند در سال ۱۹۱۱ به دنیا آمد. پدرش صاحب منصبی در یک روستای کوچک در ایالت زیلند بود؛ جایی که انی را به واسطه لباس های مدرن تر و زمینه ذهنی ادبیش تا حدی منزوی و دور از همکلاسی ها با آن لباس های محلی شان نگاه داشت. ولی او مصاحبان دیگری داشت: کتاب هایی که او در چهارسالگیش شروع به خواندن مداوم شان کرد. او همه کتاب های کودکان و داستان های دخترانه ای را که توانست پیدا کند، خواند. افسانه های پریان اندرسون را خواند و با آلیس در سرزمین عجایب زندگی کرد تا آنجا که تصاویر خیالی و فانتاستیک آن ادامه یافت و او را متحیر ساخت و برایش منبع الهام شد. اشمیت هر وقت از خواندن کتاب های کودکان خسته می شده، به کتابخانه پدرش هجوم می برده است. او لبخندزنان ادامه می دهد که نخستین انتخابش در آن گنجینه، «خانه عروسک» اییسن بوده است.

پی نوشت:

۱ - (Annie M. G. Schmidt) مترجم محترم مجموعه، نام ایشان را انی ام. جی. شمیت ترجمه کرده اند. البته در شناسنامه اثر به انی ام. گ اشمیت هم برمی خوریم. در این مطلب جهت رعایت عرف ترجمه از زبان آلمانی به فارسی، جی. اشمیت آمده است.

- 2 - Astrid Lindgren
- 3 - Abel
- 4 - A for Abel
- 5 - Laura
- 6 - Mr. Tump
- 7 - Miss Clatterhoon
- 8 - Professor Pinsky
- 9 - Harrie Geelen
- 10 - Yip and Yannika